

Excavacions de Punta de Corregó (la Portella, la Noguera)

Jordi Rovira Port

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

EXCAVACIONS AL JACIMENT DE PUNTA DE CORREGÓ (LA PORTELLA,
LA NOGUERA)

Introducció:

El jaciment de Punta de Corregó es troba situat en un extrem de la plataforma que forma part d'una de les terrasses de la marge dreta del riu Noguera Ribargorçana, en el terme municipal de La Portella, en terreny de la finca Corregó, entre les partides de Cantaperdius i el riu. Les seves coordenades són les següents: 057223 segons el mapa a escala 1:50.000, Balaguer.

Aquest extrem sortit de la plataforma es troba orientat al nord-est, immediatament damunt del riu Noguera, i a una altitud aproximada de 255 metres sobre el nivell del mar. La zona immediata al jaciment es troba explotada agrícolament amb cultiu de cereals i fou precisament la roturació del sector del jaciment que evidencià l'existència de restes arqueològiques a l'extreure a superfície abundants fragments de materials ceràmics i lítics. A l'actualitat el sector ocupat pel jaciment roman erm, car l'abundància de pedres i restes impossibilita un bon desenvolupament del cereal.

EL TREBALLS DE 1986:

Amb la finalitat de conèixer aproximadament les característiques del jaciment, ja alterat per l'acció dels tractors, es duqué a terme una curta campanya de prospecció en la zona de l'istme de l'extrem de la serra. Així, s'obriren dos talls: un primer de tres per cinc metres de costat, orientat nord-est, i molt proper a aquest, un segon tall de deu per tres metres. Aquest segon tall es disposà en direcció sud-est i

restà separat del tall número 1 per un testimoni de dos metres d'amplada, tot constituïnt ambdós talls una disposició aproximada de L. Així, la superfície total fou de 45 metres quadrats.

Tall nº 1

L'excavació d'aquest primer tall, orientat longitudinalment cap el nord-est i amb una superfície de quinze metres quadrats, no proporcionà informació significativa, car la seva escadussera potència i la inexistència d'estructures de qualsevol tipus o d'un nivell d'ocupació clar, dificultà la interpretació del jaciment. D'altra banda, sí que s'aprecià amb claredat la incidència que el llaurat amb tractor havia tingut sobre la zona, car el sediment apareixia alterat per l'acció de les relles fins una profunditat que oscil·lava entre els trenta i els quaranta centímetres de fondària. La seqüència es presenta extraordinàriament simple, car després d'un petit nivell superficial, més polsós, apareix l'únic estrat identificable. Es tracta d'un estrat d'abandonament, barrejat amb el superficial, i compost de terra granulosa, solta -argiles i llims- amb abundància de pedres calcàries de diferents tamanys -35 cms. diàmetre mig-, poligonals, sorrenques i alguns còdols. La terra, solta, granulosa, amb boçades més compactes, aparegué molt remenada per l'acció de la maquinària agrícola, i amb una potència mitjana entre 20 i 30 centímetres. Per des sota apareixia ja un nivell de terra clara, compacta, terreny geològic estèril que suportava l'ocupació de l'indret.

Al llarg de l'excavació d'aquest tall nº 1, no aparegué cap estructura ni restes de la seva existència.

Tall nº 2

L'excavació del segon tall proporcionà més informació sobre les característiques probables del jaciment. En tota la seva superfície -trenta metres quadrats- s'apreciaren les conseqüències de l'acció dels tractors que, de la mateixa manera, que en tall anterior, havien alterat substancialment el sediment. Nogensmenys, el tall mostrà les restes de certes estructures d'ocupació que ara tractarem. La seqüència és la següent:

U.E. 1: Estrat superficial.

U.E. 2: Estrat abandonament.

Color: marró fosc-vermellós.

Consistència:

Composició: argiles i llims, pedres calcàries, quarsites i marès. Predominen entre aquestes les pedres calcàries i de marès, poligonals, amb una dimensió mitjana de 30-35 centímetres, i d'altres més petites fins 10 centímetres.

Tot el sediment es troba alterat i regirat per l'acció de la maquinària agrícola.

U.E. 3: Fogar

Color: gris

Consistència: tou.

Composició: argiles, llims, cendres i petits carbons.

Components artificials: es tracta de les restes conservades d'un fogar, circular, ben delimitat, i constituït per una acumulació clara de cendres i terra cendrosa que presenta una potència màxima de 16 centímetres.

L'existència de còdols pot ser indicativa de la seva utilització en la preparació del fogar, però l'estat de conservació d'aquest, afectat per l'acció de les relles de l'arada, dificulta notablement una afirmació cate-

gòrica al respecte. Juntament amb la terra i les cendres constitutives del fogar fóren exhumats alguns fragments ceràmics i argila endurida pel foc.

U.E. 4: expansió de la llar.

Color: gris.

Consistència: tova

Composició: terra i cendres

Potència: 5/6 cms.

U.E. 5: restes de sòl d'ocupació.

Color: marró clar-vermellós.

Consistència: dur-compacte.

Composició: argila.

Descripció: es tracta de les restes localitzades esporàdicament en diferents punts del tall nº 2 d'un sòl d'ocupació format per argila endurida. En tota la superfície del tall no pot ser relacionat amb cap estructura, a excepció de les restes de fogar. Els fragments de sòl residuals apareixen entre el nordest i el sudest del fogar. Cal advertir que la superfície conservada és mínima, car, els solcs deixats per l'acció de la maquinària agrícola, en nombre de sis, assenyalen profundament la superfície del terreny estèril i alteraren notablement tant el nivell d'ocupació com el fogar esmentat, que apareix travessat per tres solcs.

U.E. 6: terreny natural.

Estructures identificades

Ja ha estat assenyalat que en el tall 1 no aparegué cap resta constructiva ni d'ocupació, i que el material arqueològic recuperat apareixia molt fragmentat i barrejat per l'acció de la maquinària agrícola. Nogensmenys, l'excavació del tall 2 va permetre la localització d'un fogar i la seva expansió circular -UE3- d'argila endurida i còdols, relacionat amb les escadusseres restes d'un sòl d'ocupació extraordinàriament destruït. Aquests elements apareixen en l'extrem sud-est del tall així com les pedres fragmentades d'un possible mur nord-est / sud-oest aproximadament a un metre de distància de l'extrem sud-est del fogar. D'aquest hipotètic muret només restaven clavades a terra tres pedres, però l'abundància en tota la sedimentació d'aquest tall de pedres poligonals d'entre 30 i 40 centímetres de diàmetre fa pensar en l'anterior existència d'alguna estructura relacionada amb la llar que fou arrasada per les labors agrícoles.

El material arqueològic. Cronologia del jaciment

Les característiques generals dels materials exhumats, tant superficialment com en la minsa seqüència estratigràfica del jaciment, indiquen la seva quasi segura pertinença a una fàcies determinada del complex del Bronze Final inicial de la Depressió de l'Ebre a Catalunya. En efecte, l'anàlisi de diferents jaciments de la Catalunya occidental permet apreciar la complexitat del procés evolutiu de les diverses comunitats del Bronze Final des de les dues darreres centúries del segon mil·lenari abans de l'Era. En el cas de Punta de Corregó comprovem fefaentment, una sèrie de fets que ja havien estat observats en altres jaciments de la Catalunya occidental i meridional: d'una banda, l'assimilació de la major part del material ceràmic localitzat a l'stock de formes de tradició indígena que po

dem identificar perfectament des del Bronze Antic, i d'una altra banda, aquelles formes més particulars, derivades de tipus evolucionats d'inicis del Bronze final o de formes ja plenament pertanyents al que ha estat anomenat com Camps d'urnes antics.

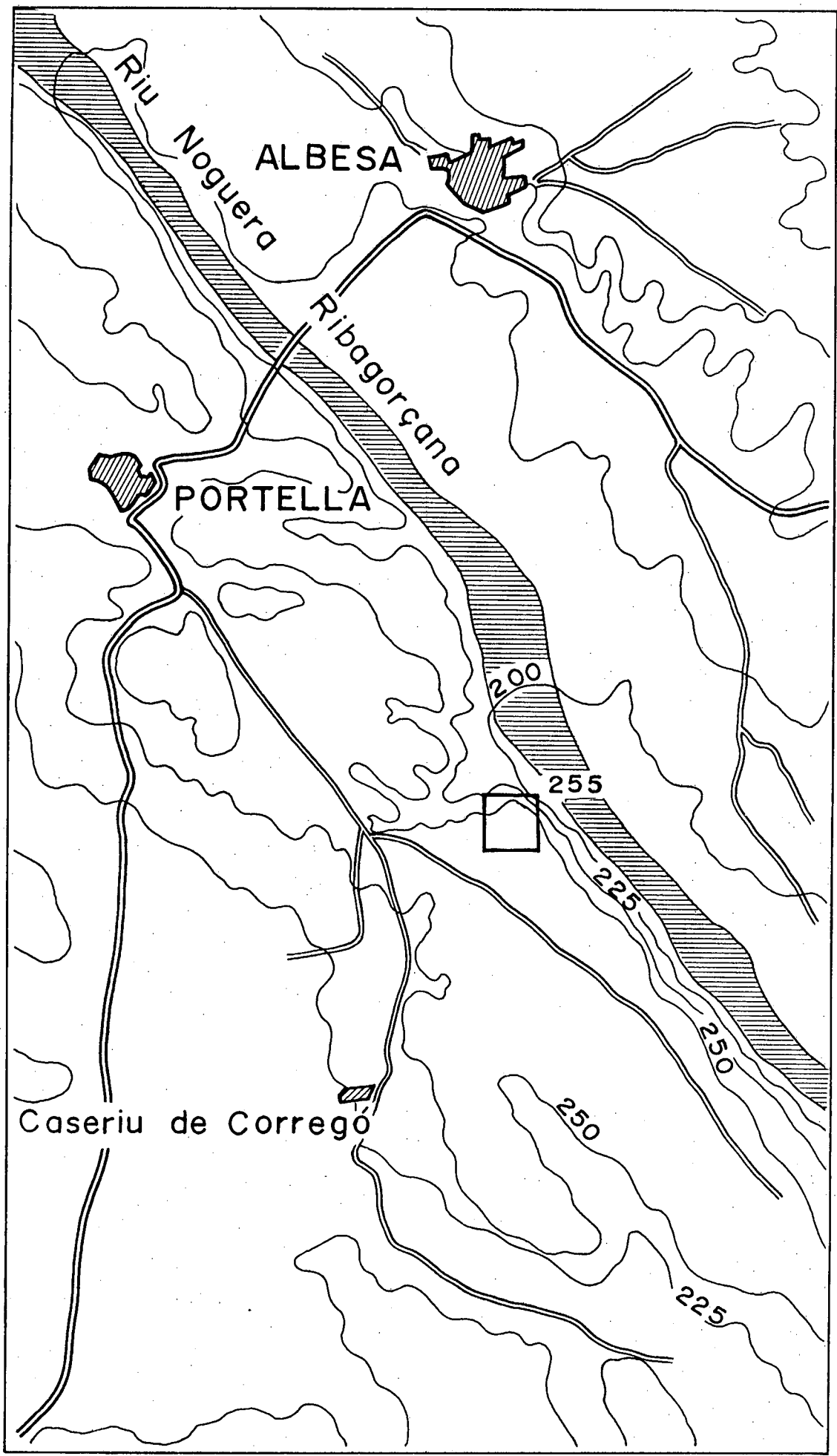
En realitat, el material ceràmic procedent d'aquest jaciment es paradigmàtic d'un tipus de jaciments del Bronze Final inicial que mostren un predomini absolut de les formes de tradició indígena -pràcticament inalterables al llarg d'un mil·lenari- i d'aquells tipus ceràmics que són la conseqüència de l'evolució de certes formes: així, per exemple, els vasos de perfils en essa, de diverses característiques i solucions de perfil, els vasos troncocònics o de formes assimilables que mostren vores rectes o, sobretot, entrants, amb llavis plans i arrodonits, les tasses carenades i els vasos amb apèndix de botó. S'aprecia un predomini de les carenes mitges i altes, i es interessant la presència de certs tipus de tasses bitroncocòniques amb o sense nansa, com veiem en el número 3 de la figura 11. Les formes més minoritàries són les que corresponen a petits vasos bitroncocònics amb decoració d'acanalats horitzontals al coll. Altres formes com la urna de vora llarga, exvasada i bisellada -fig. 5, nº 5-, la tapadora o plat bisellat -fig. 8, nº 20-, el bol-plat pseudohemisfèric bisellat -fig. 9, nº 11- o el vas, probablement bitroncocònic de vora apuntada molt exvasada -fig. 8, nº 25-, són característiques d'aquest moments que com avançats del Bronze Final inicial.

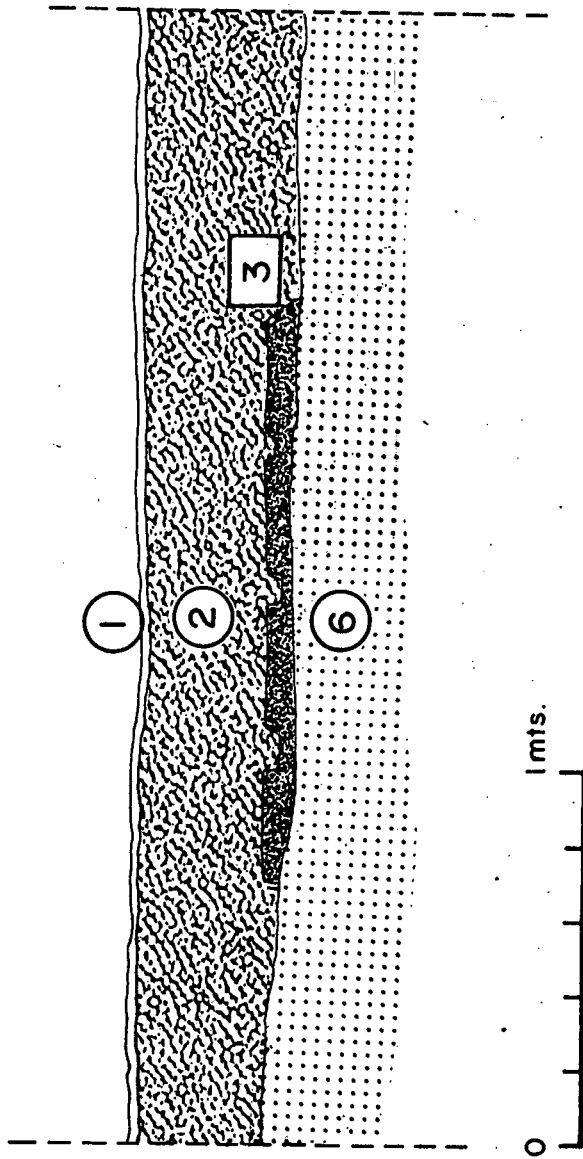
És interessant constatar que les decoracions predominants consisteixen en cordons aplicats o extrets, digitats i impressos, col·locats sovint prop de la boca de la peça, o fins i tot, en el llavi, i quasibé sempre en el terç superior d'aquesta. En general, les decoracions cordonades afecten a peces en forma d'essa, de variades solucions, i a algunes peces troncocòniques. Altres sistemes decoratius, se submergeixen en les tradicions ornamentals del Bronze local com és el cas de les rugositats aplicades sobre tota la su-

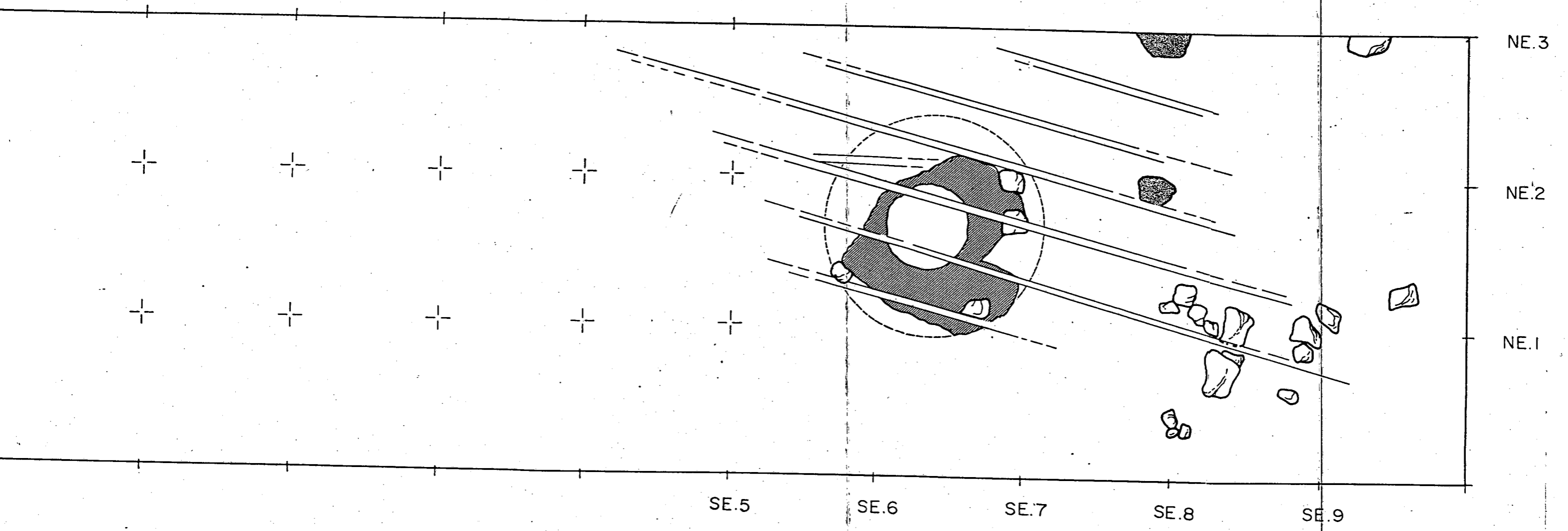
perfície de la peça o només una part, o la inclusió de botons i mamellons. També es interessant la presència d'algun motiu incís, sobretot sobre peces carenades, tendència observable ja des del Bronze Mig de la Catalunya occidental. Per finalitzar, també alguns exemplars de vasos amb apèndix de botó, fonamentalment tasses carenades, recorden l'ambient ceràmic tradicional.

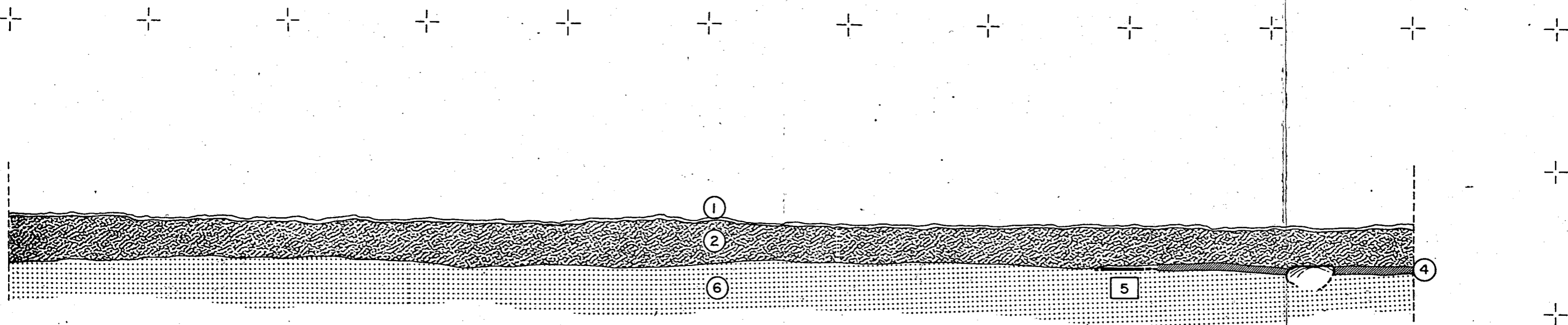
D'aquesta manera, el conjunt de materials localitzats, tant recuperats en superfície, com procedents dels dos talls oberts, s'inclou en una de les facies regionals del Bronze Final del nord-est peninsular. La datació del jaciment cal situar-la a l'anomenat Bronze Final II o el que és el mateix en un segon moment de les transformacions de les panòpies ceràmiques tradicionals dels grups del nord-est peninsular. Unes dates absolutes al voltant del 1000 abans de l'Era podria ser la més adient per una fase que té els seus paral·lels en un bon nombre de jaciments propers. Així, per exemple, una de les fases del jaciment de Soliberant (Torres de Segre) és perfectament paral·lelitzable amb el jaciment que ens ocupa, i La Portella troba concomitàncies en altres molts jaciments com Rocaferida (Sarroca de Lleida, Segrià).

0 1mts.

INVENTARI DE MATERIAL IDENTIFICABLE

Superficial

1.- Formes en <u>essa</u> , <u>troncocòniques</u> de vora recta o lleugerament exvasada i de vora entrant i llavi pla.....	28
2.- Tasses carenades amb o sense nansa i diferents tipus de vora i llavi.....	8
3.- Urnes de coll trencat alt i vora exvasada amb o sense cordó imprès.....	1
4.- Vasos bitroncocònics amb o sense decoració horitzontal al coll.....	1
5.- Bols, pseudobols, tasses amples bitroncocòniques i plats.....	1
6.- Indeterminats i vària fragmentada.....	26

TALL 2. U.E. 1

1.- Formes en <u>essa</u> , <u>troncocòniques</u> de vora recta o lleugerament exvasada i de vora entrant i llavi pla.....	5
2.- Tasses carenades amb o sense nansa i diferents tipus de vora i llavi.....	2
3.- Urnes de coll trencat alt i vora exvasada amb o sense cordó imprès.....	3
4.- Vasos bitroncocònics amb o sense decoració horitzontal al coll.....	1
5.- Indeterminats i vària fragmentada	17

TALL 2 U.E.2

1.- Formes en <u>essa</u> , <u>troncocòniques</u> de vora recta o lleugerament exvasada i de vora entrant i <u>llavi pla</u>	36
2.- Tasses carenades amb o sense nansa i diferents tipus de vora i llavi.....	21
3.- Urnes de coll trencat alt i vora exvasada amb o sense cordó imprès.....	4
4.- Vasos bitroncocònics amb o sense decoració horitzontal al coll	5
5.- Bols, pseudobols, tasses amples bitroncocòniques i plats	4
6.- Indeterminats i vària fragmentada	39
7.- Sílex.....	1

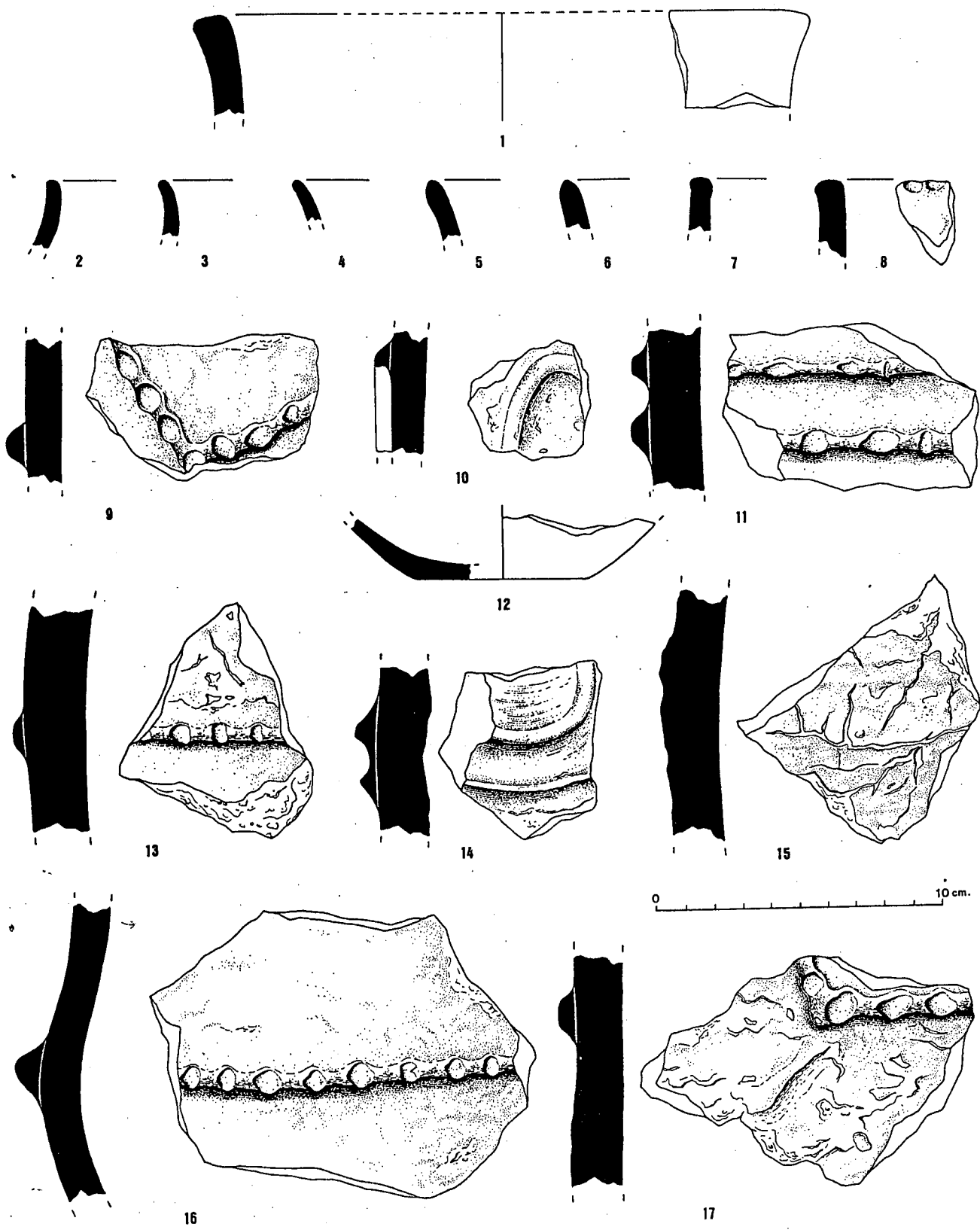
TALL 2. fogar

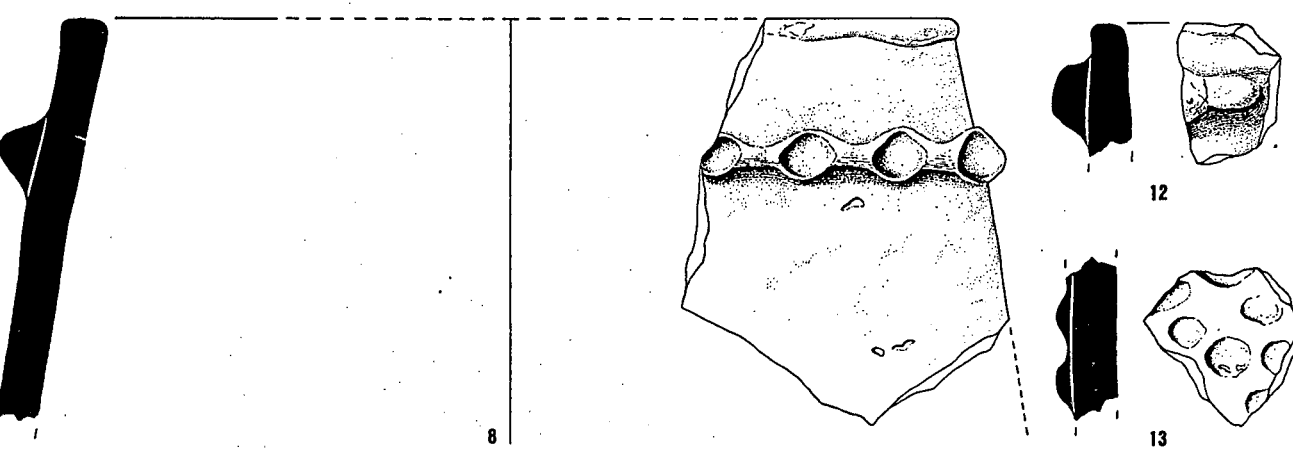
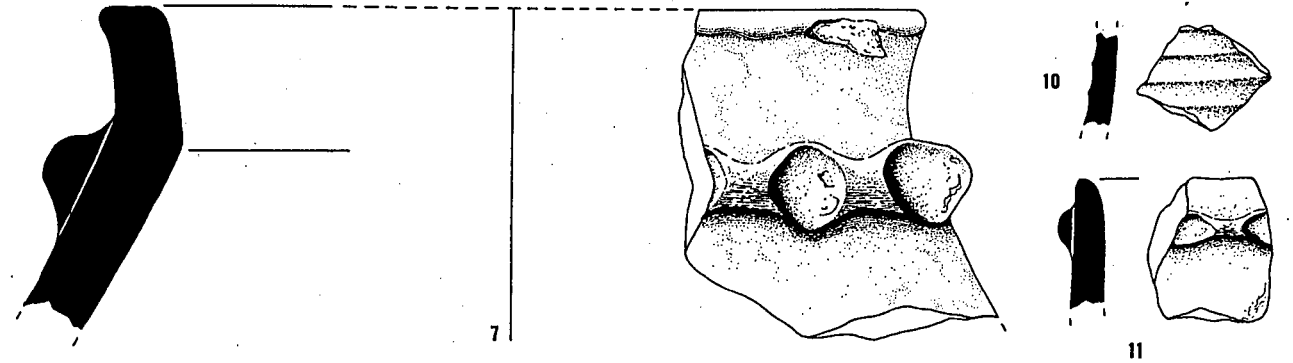
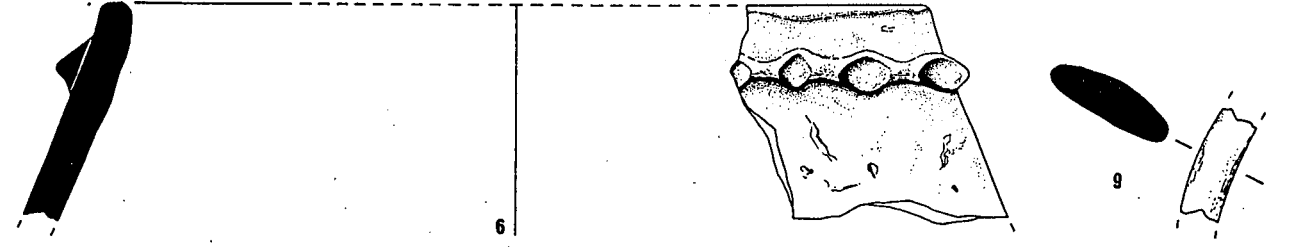
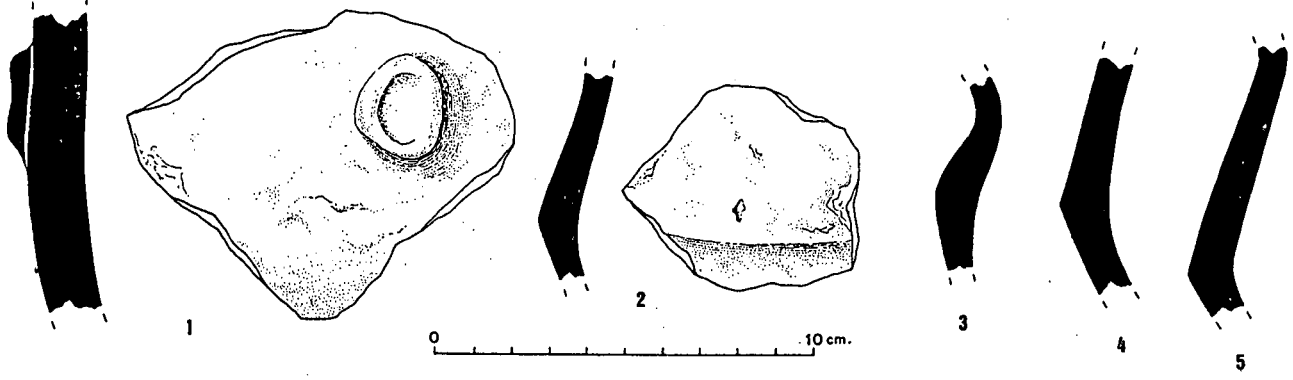
- 1.- Formes en essa, troncocòniques de vora recta o lleugerament exvasada i de vora entrant i llavi pla 1
- 2.- Tasses carenades amb o sense nansa i diferents tipus de vora i llavi 2

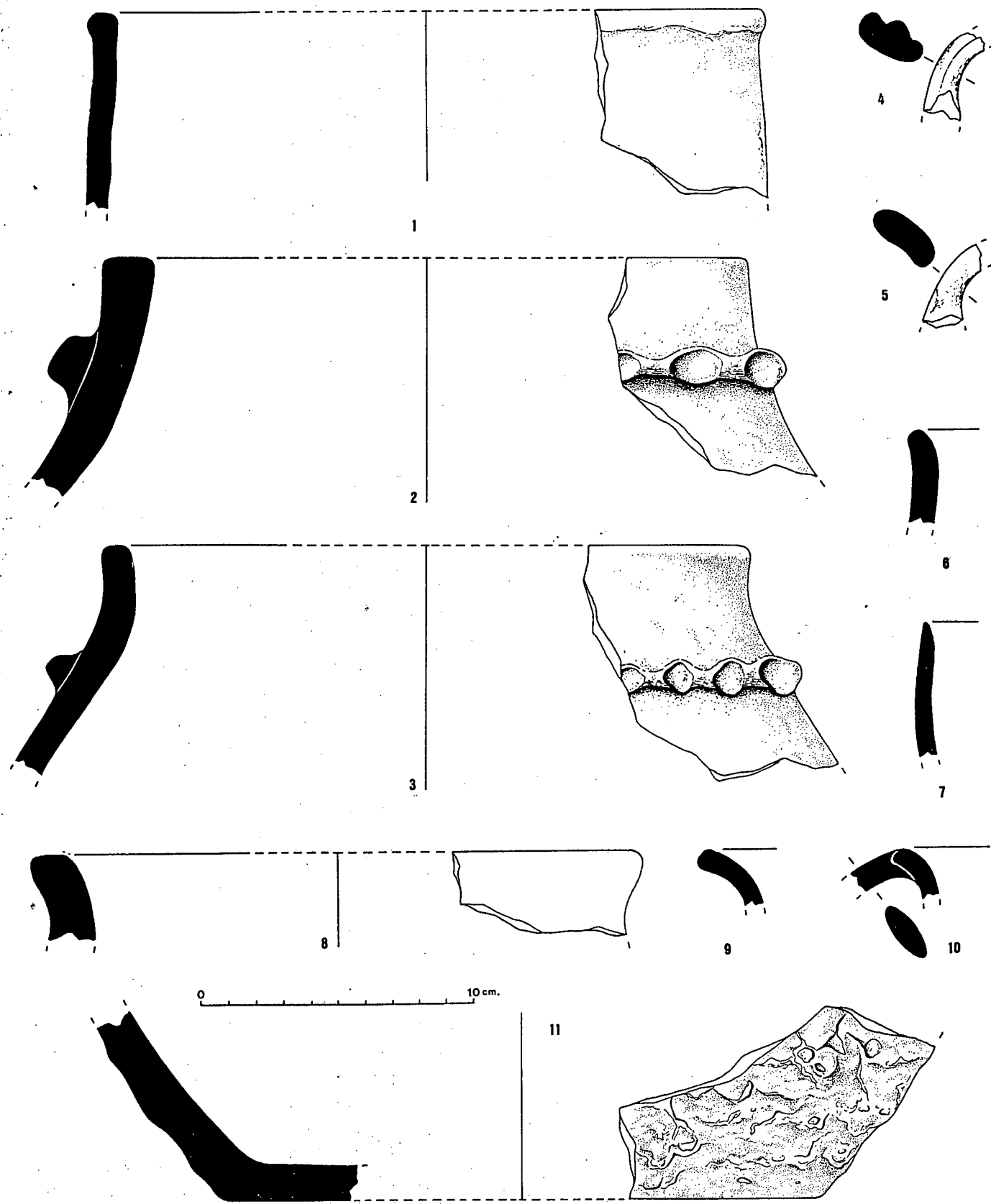

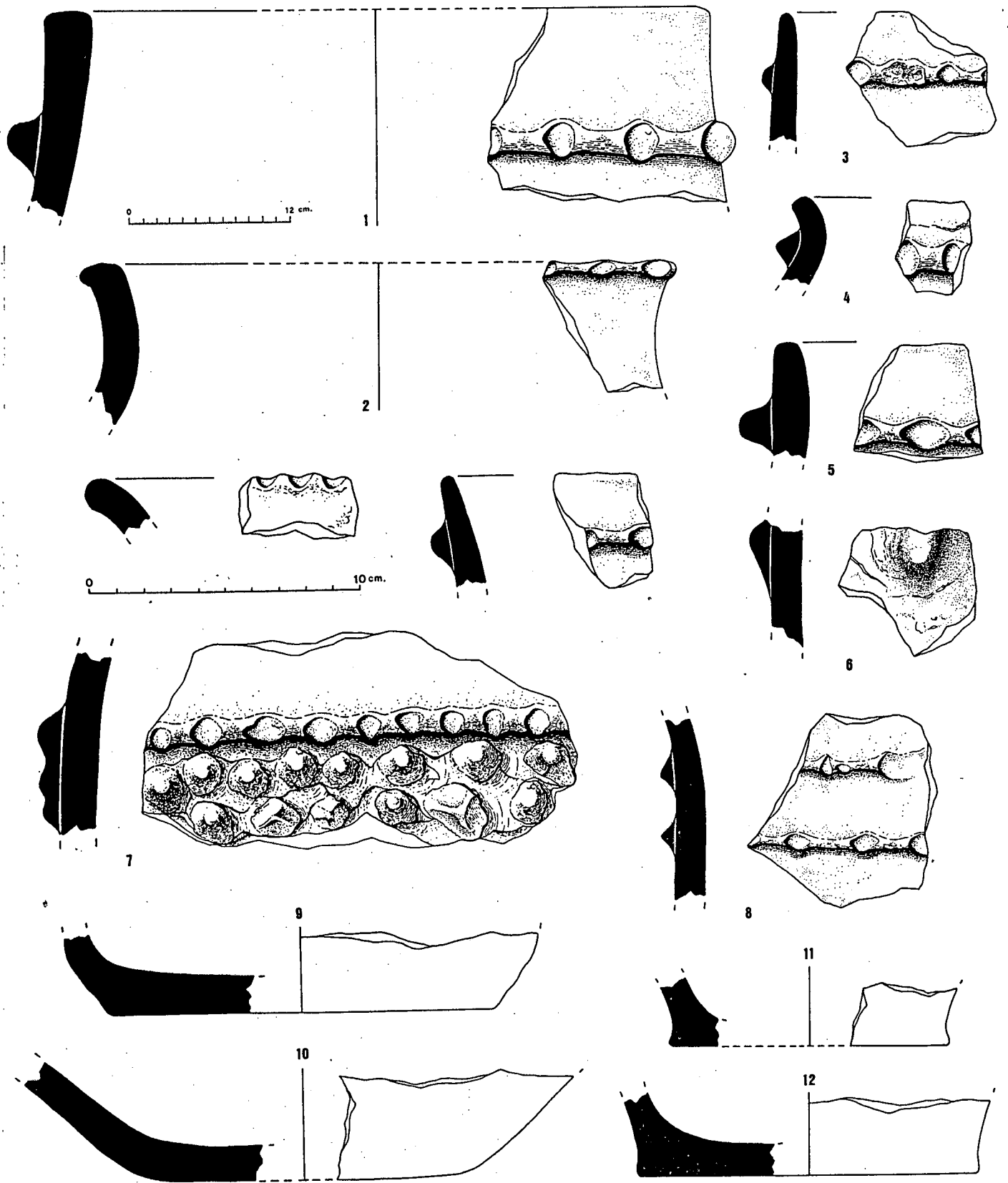
RELACIO DE MATERIALS

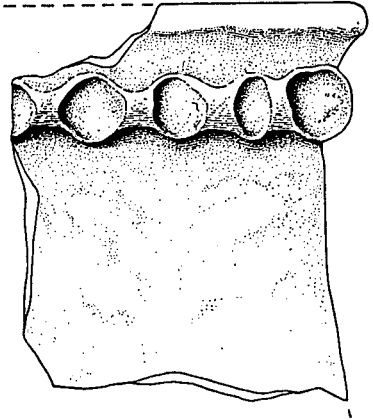
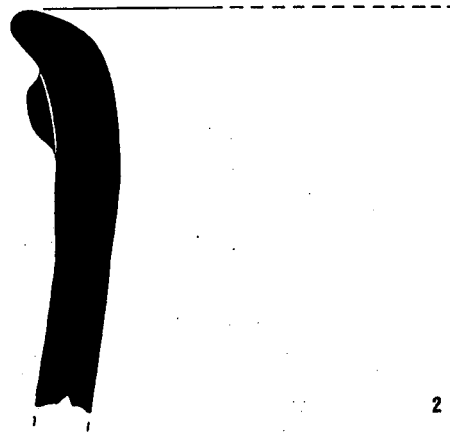
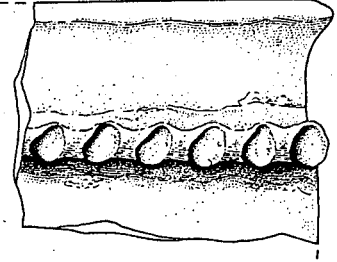
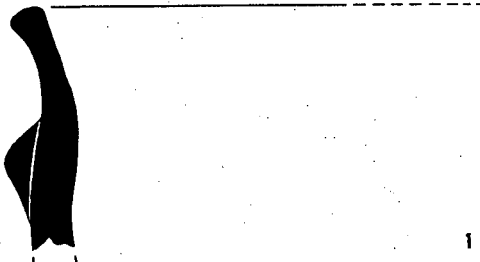
- 1.- Tall 1. U.E. 1.
- 2.- Tall 1. U.E. 2.
- 3.- Tall. 1. U.E. 2.
- 4.- Tall 1. U.E. 2.
- 5.- Tall 2. U.E. 1.
- 6.- Tall 2. U.E. 1.
- 7.- Tall 2. U.E. 2.
- 8.- Tall 2. U.E. 2.
- 9.- Tall 2. U.E. 2.
- 10.- Tall 2. U.E. 2.
- 11.- Tall 2. U.E. 2.
- 12.- Tall 2. U.Es. 3-4.

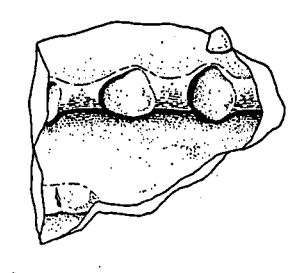

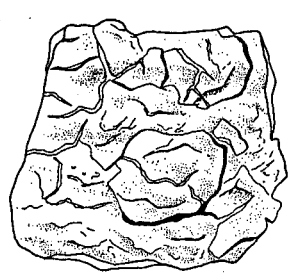

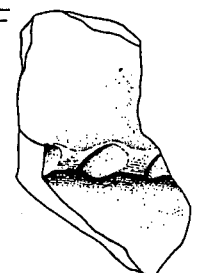
2

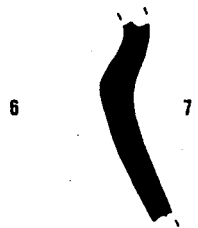
3

4

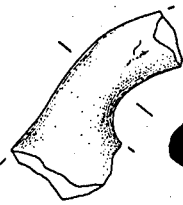
5

6

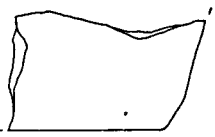
7

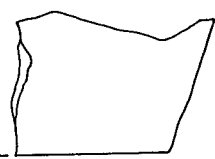
8

9

10

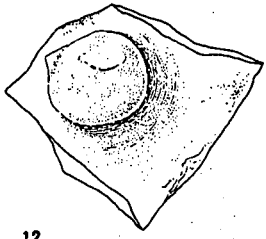
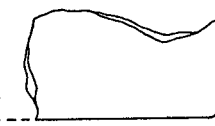
11

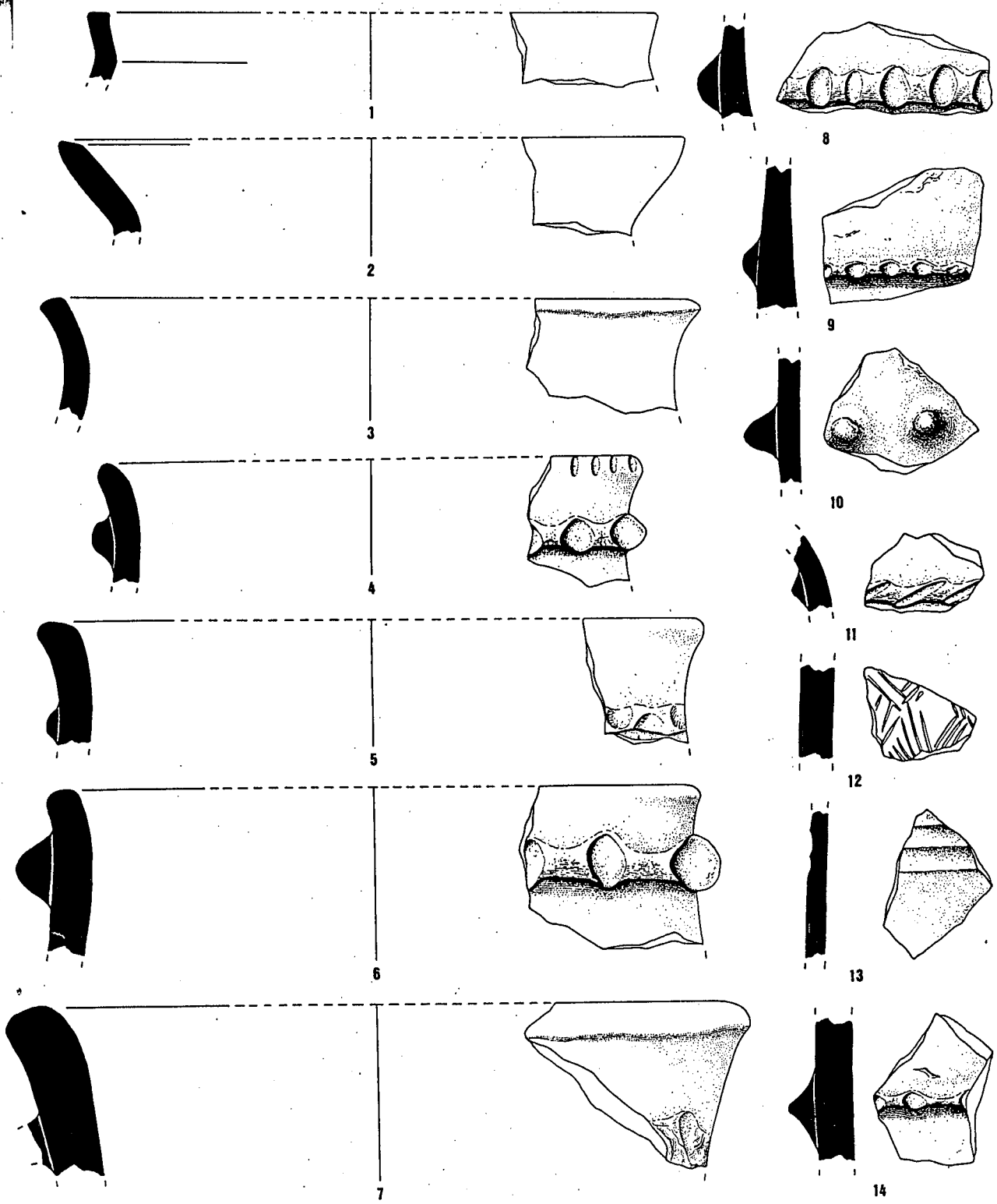
13

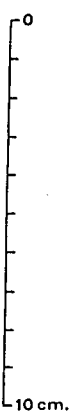
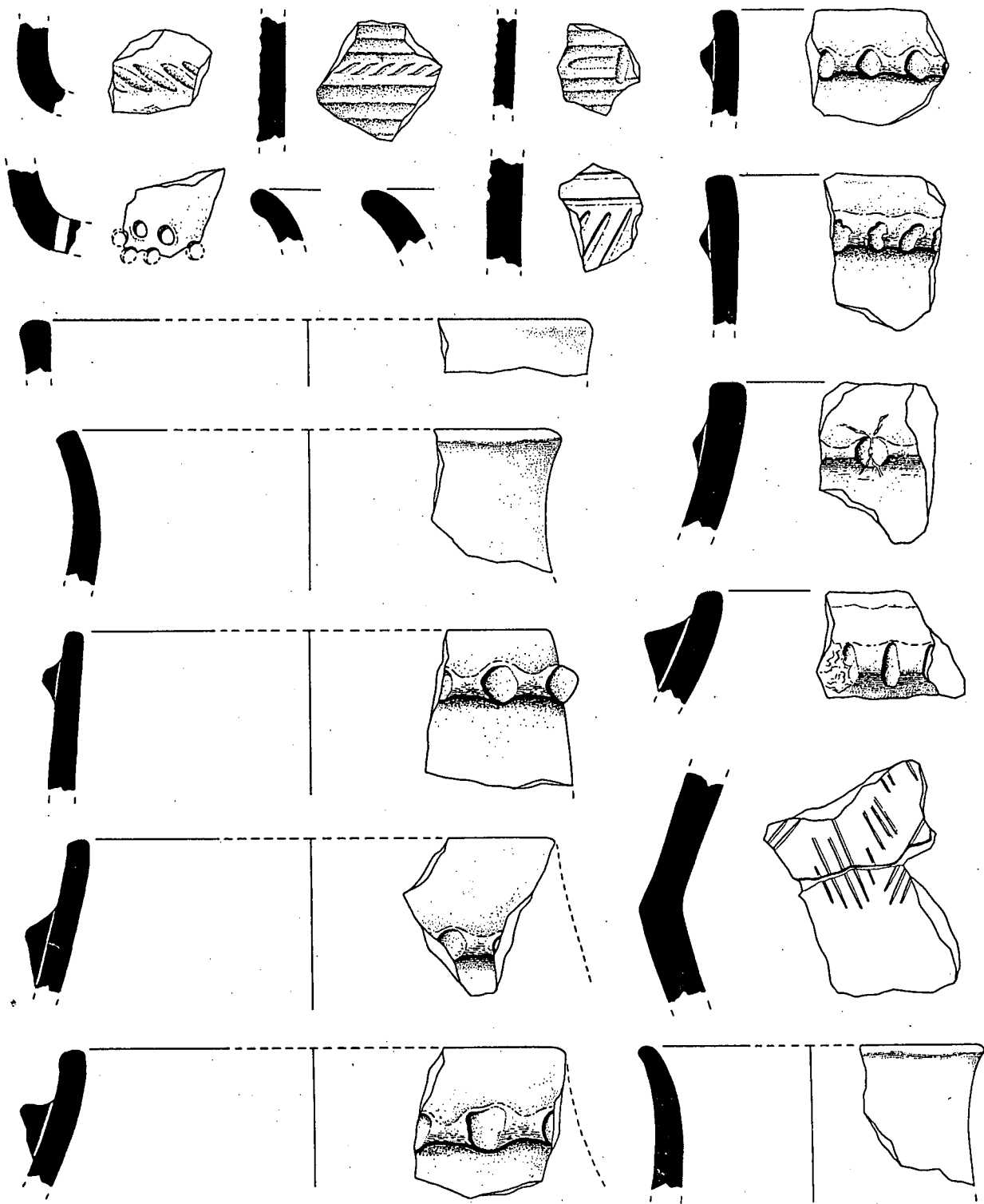

14

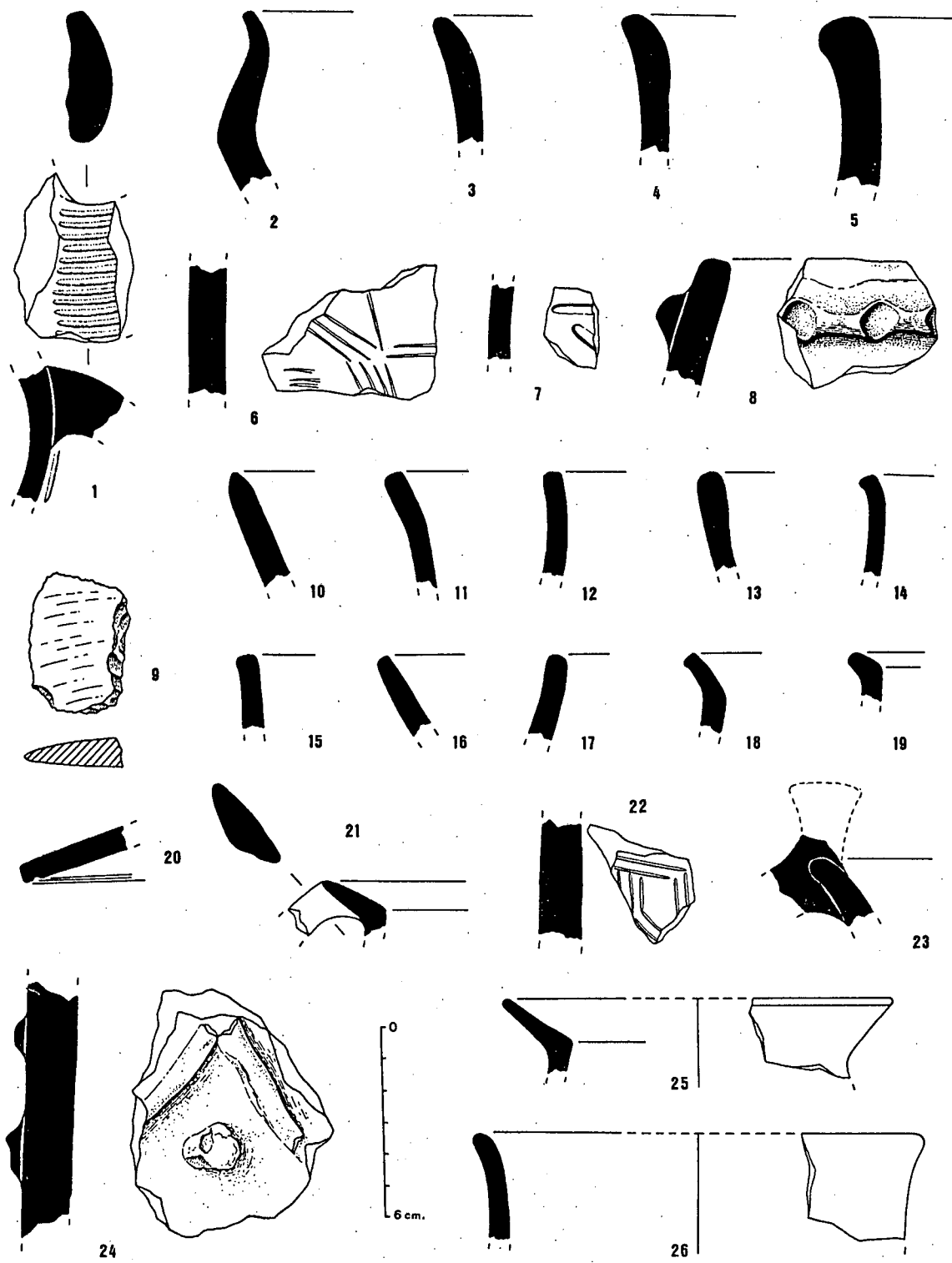

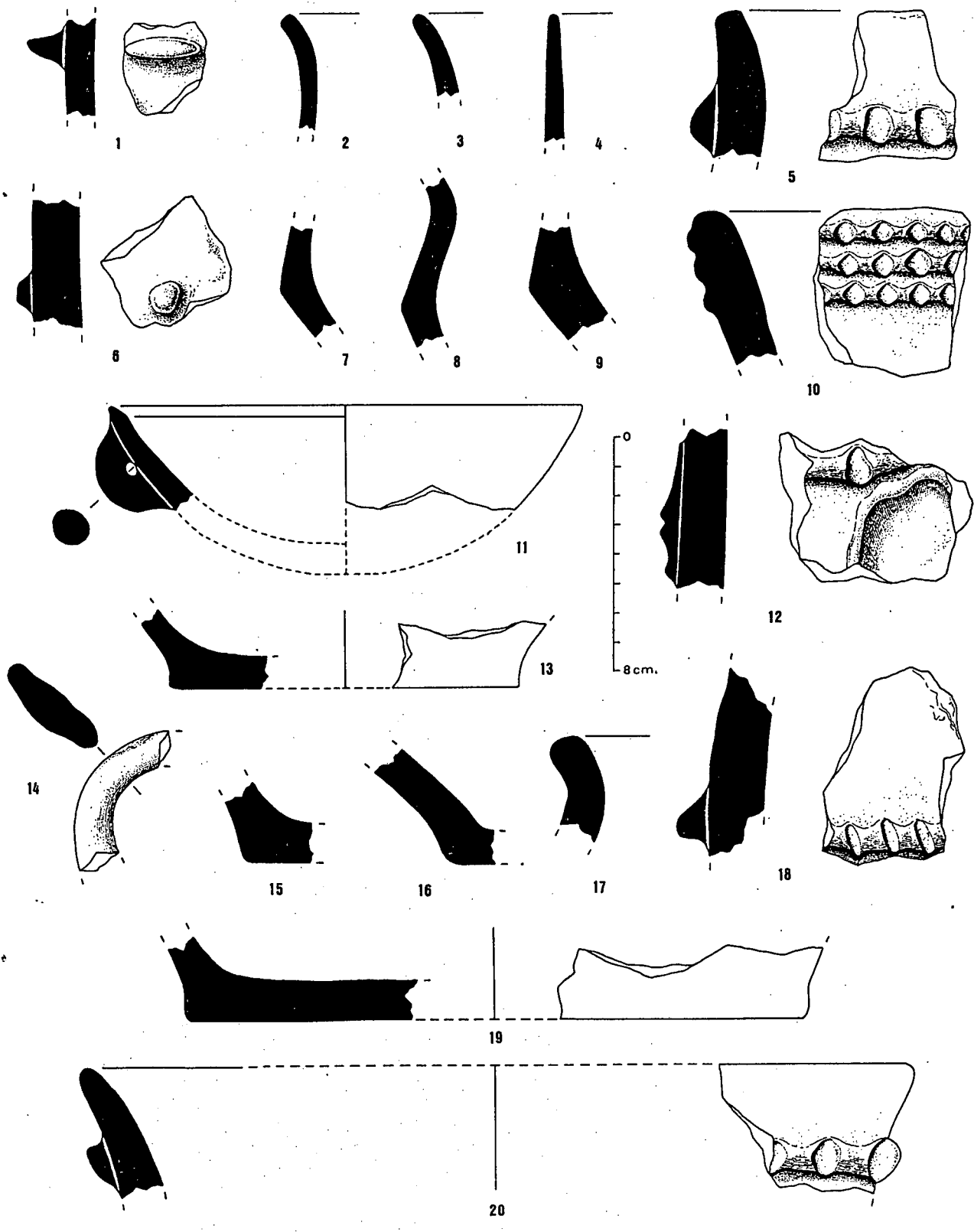
12

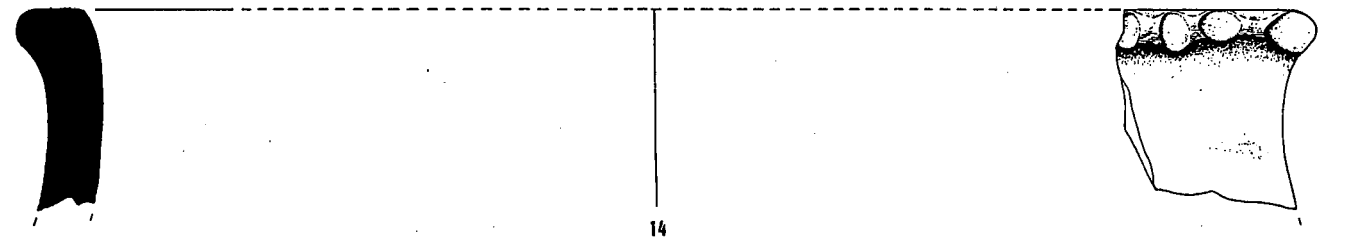
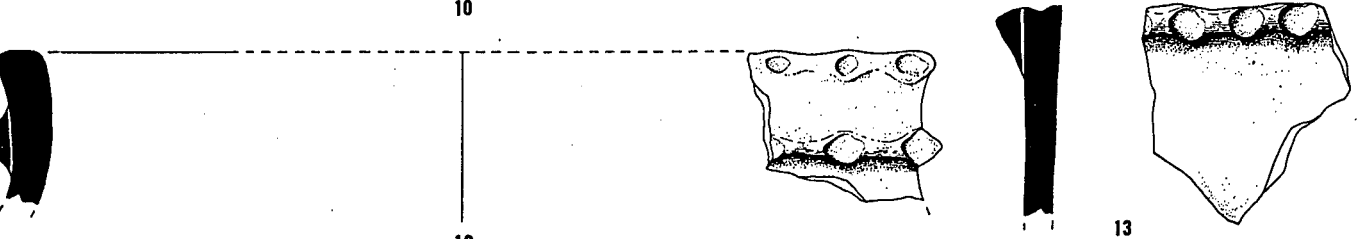
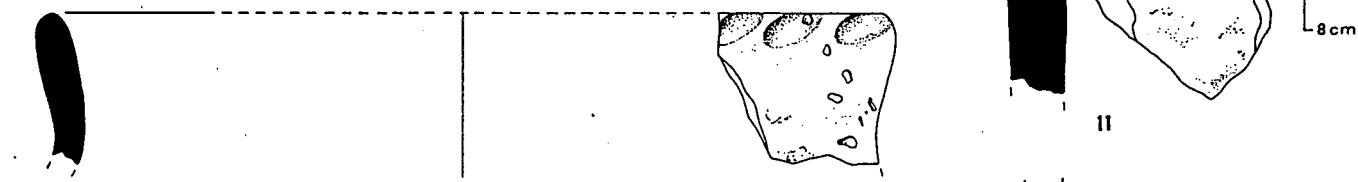
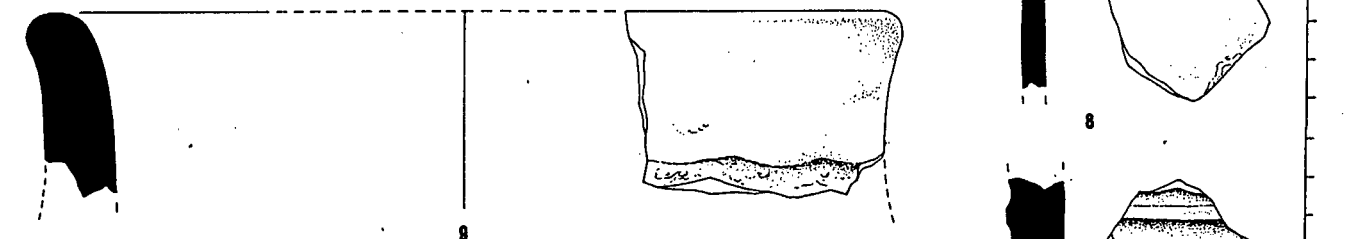
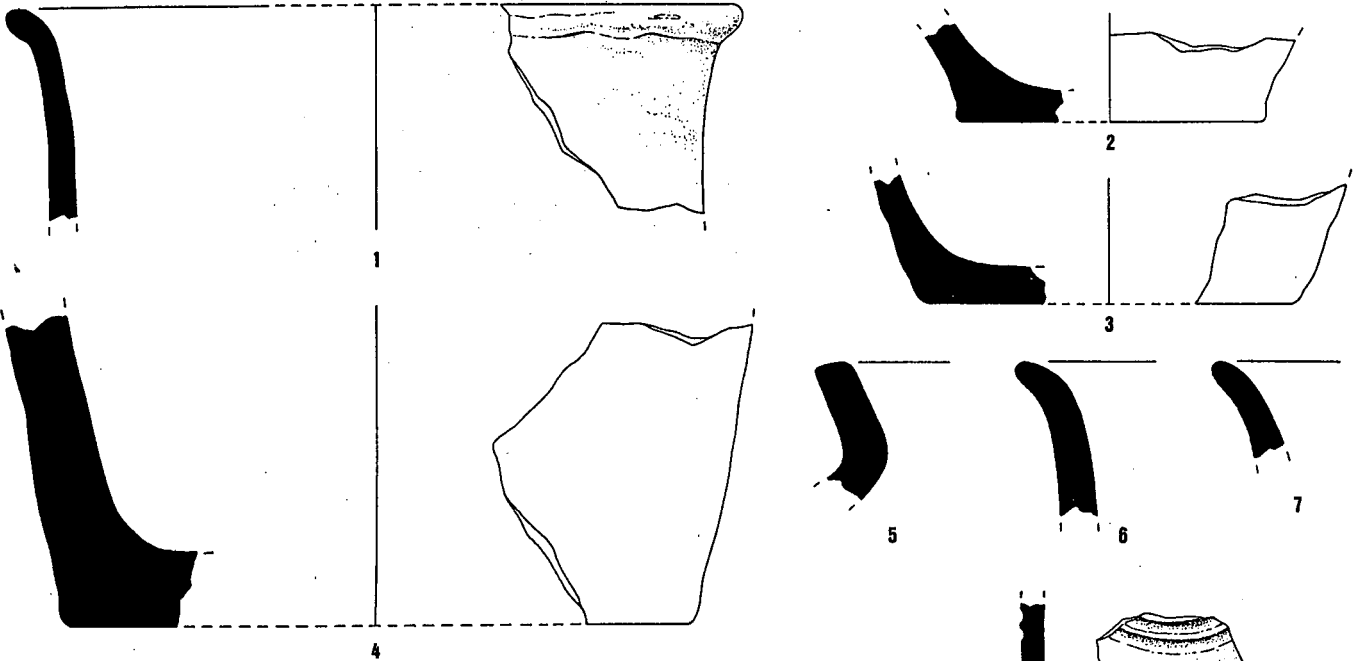

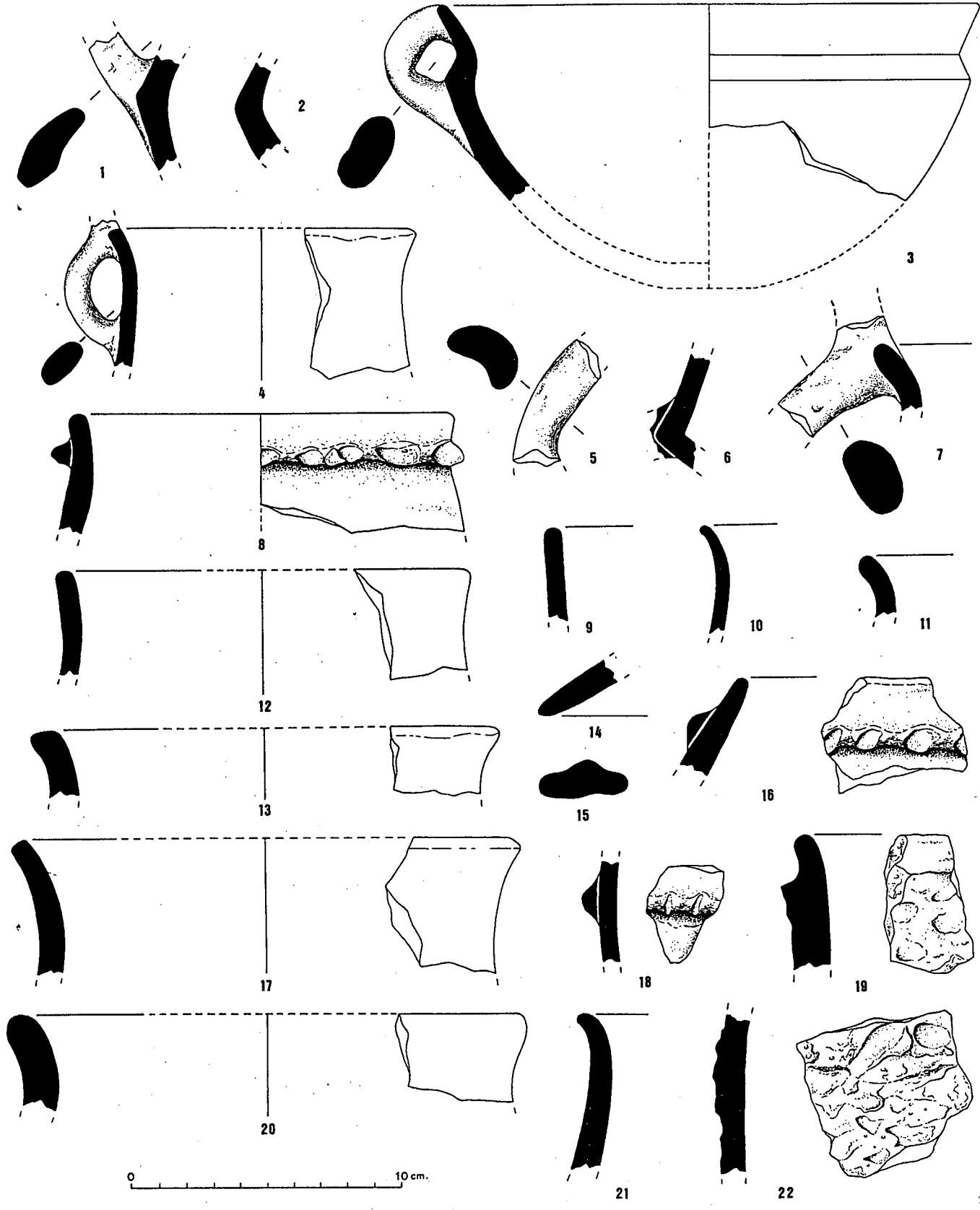

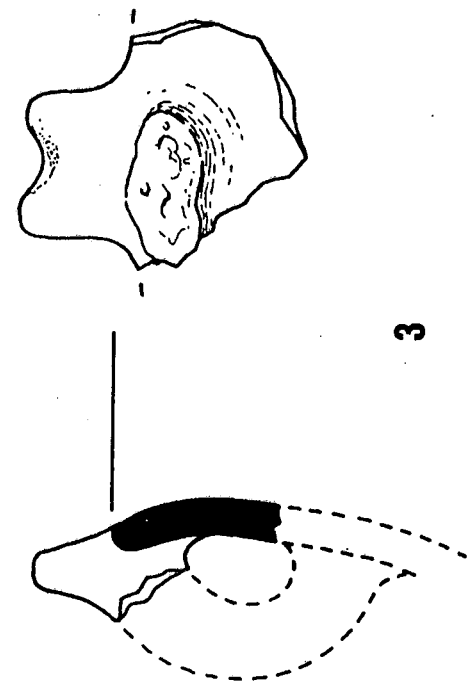
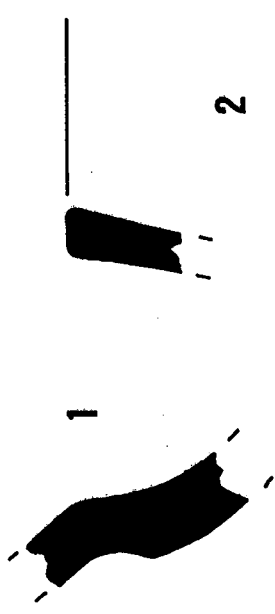

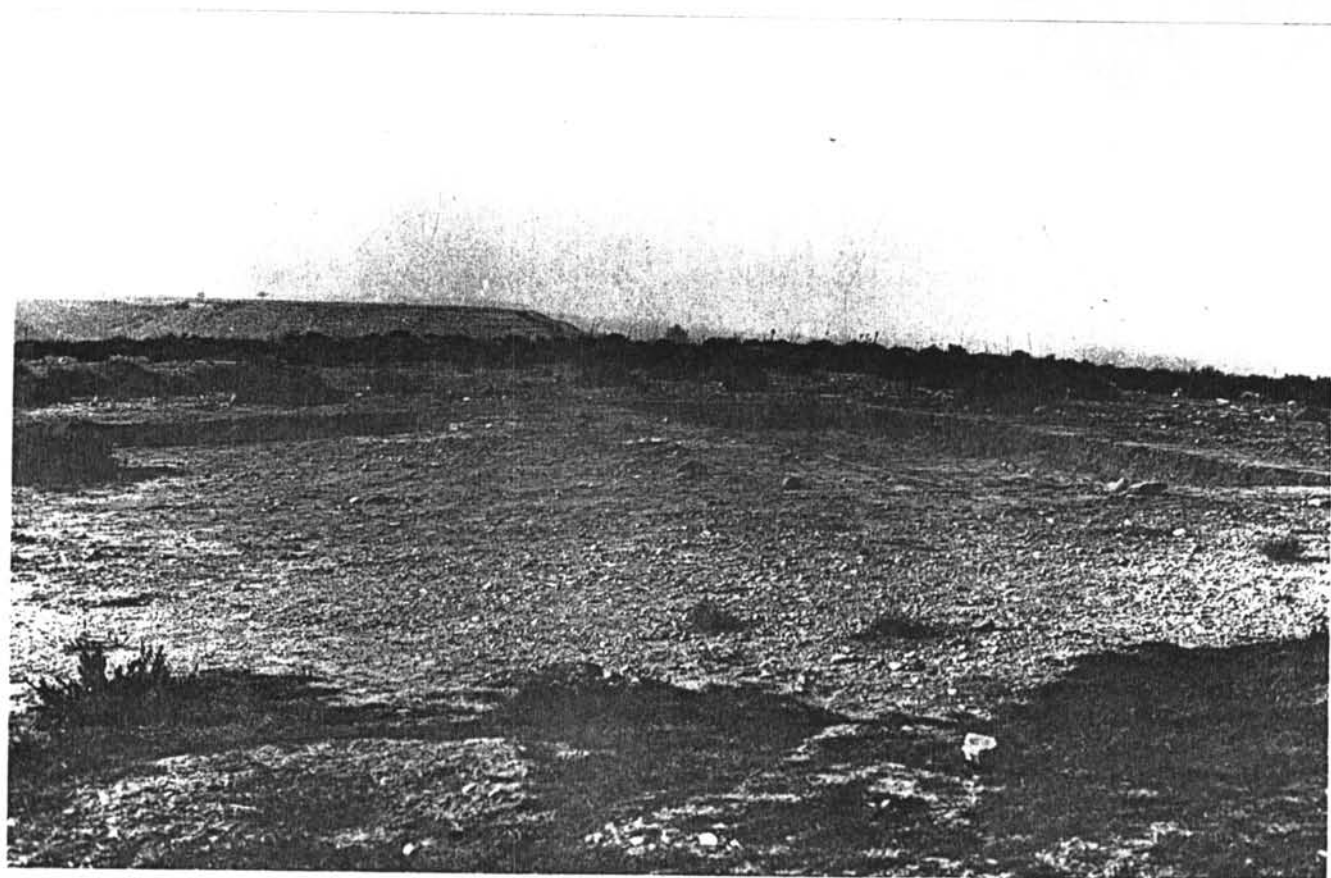

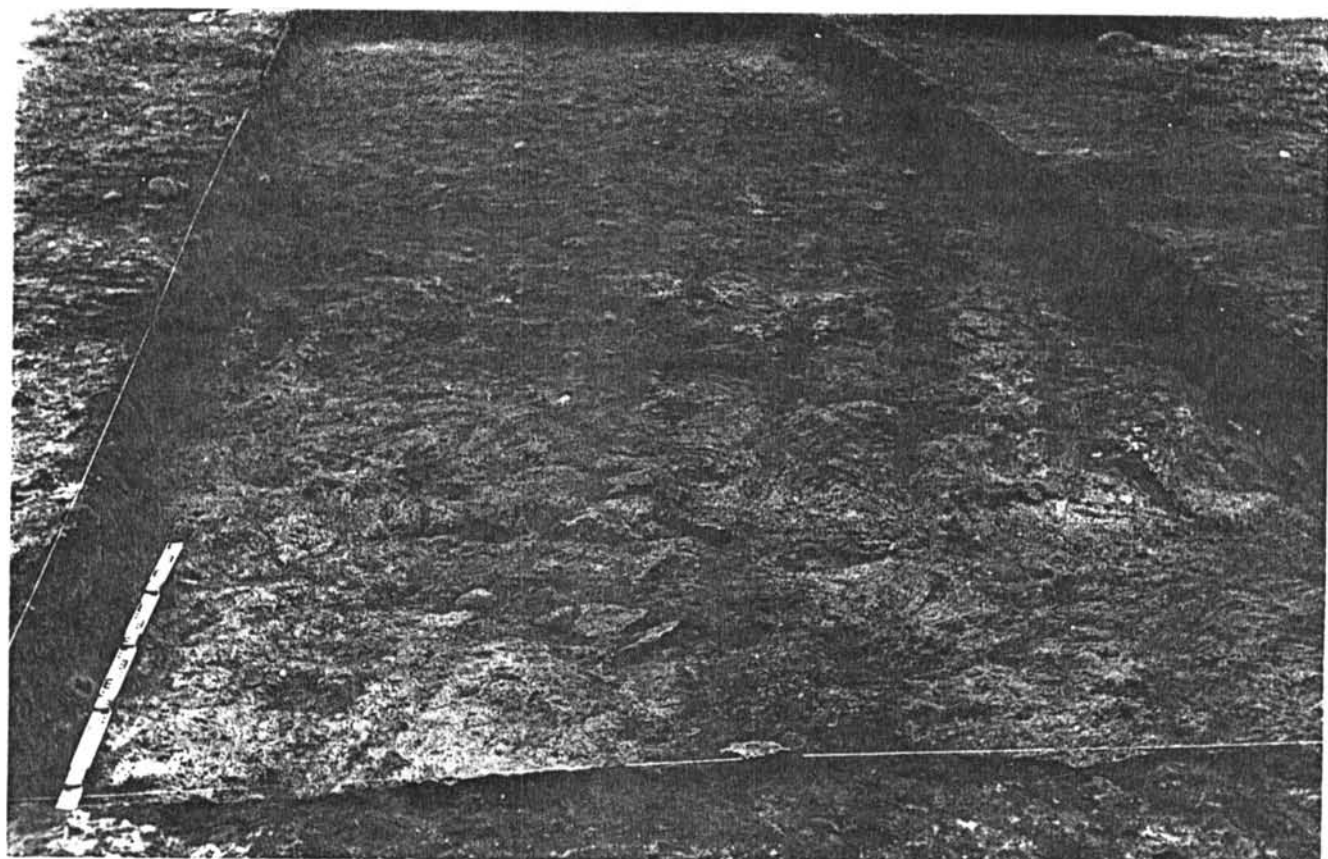
0
8 cm.

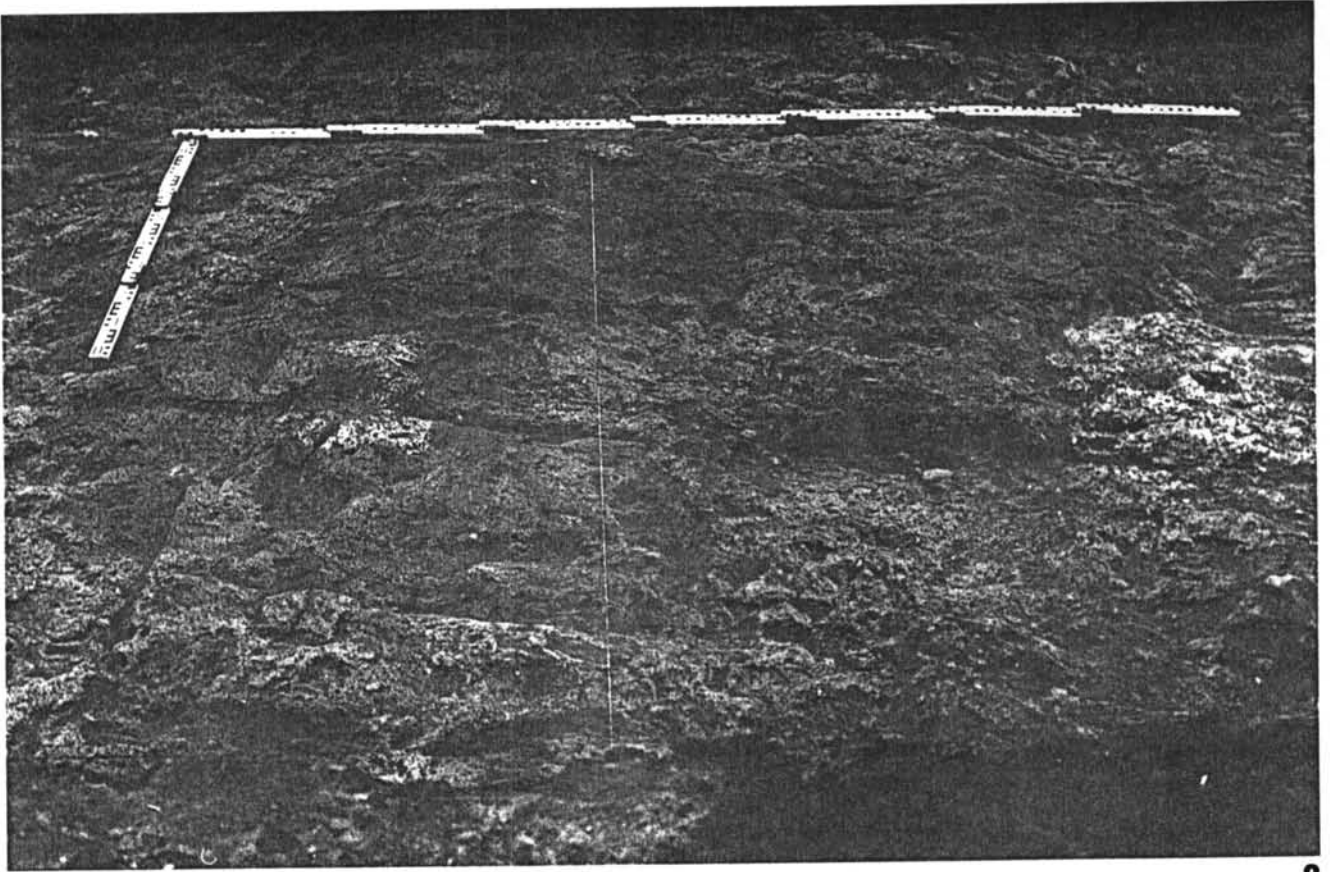

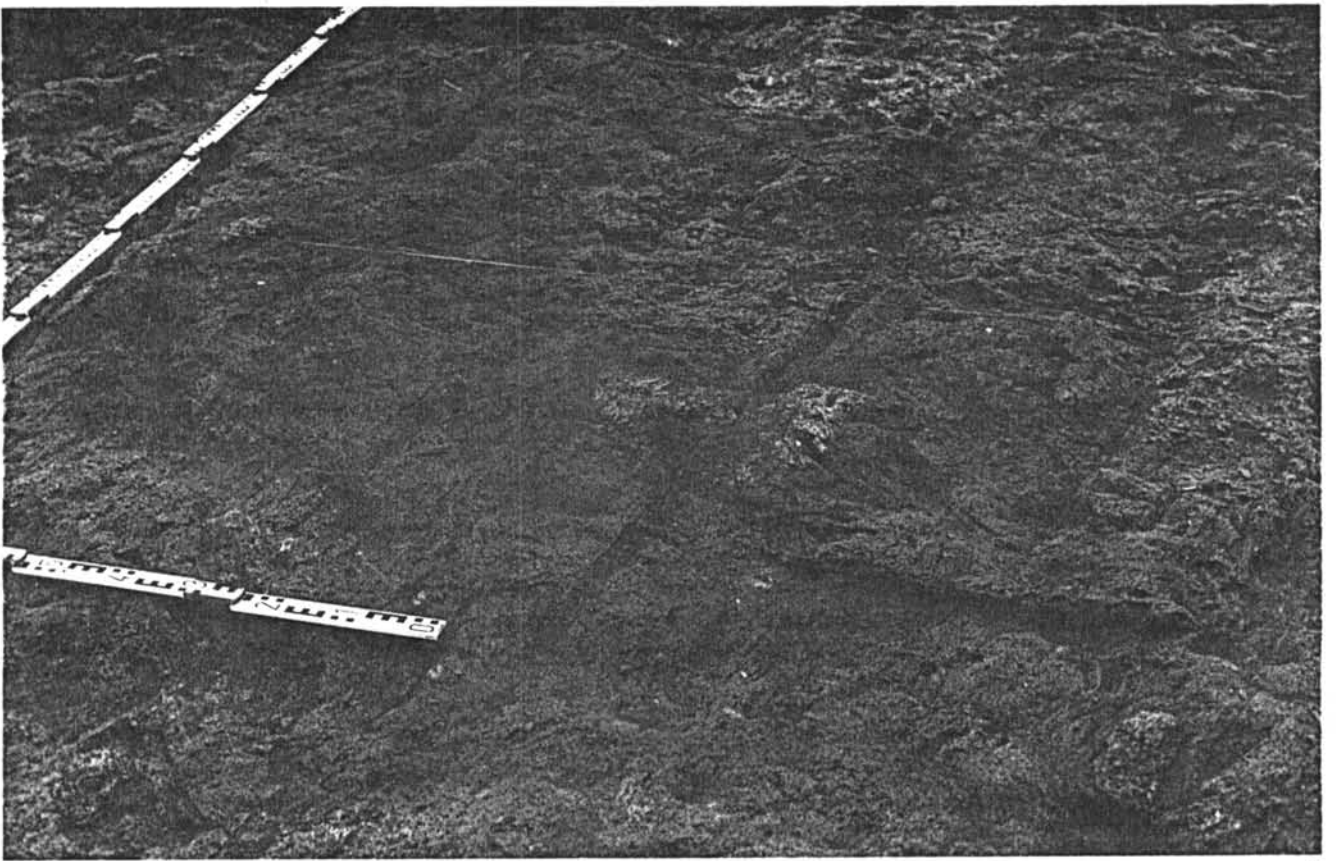
1

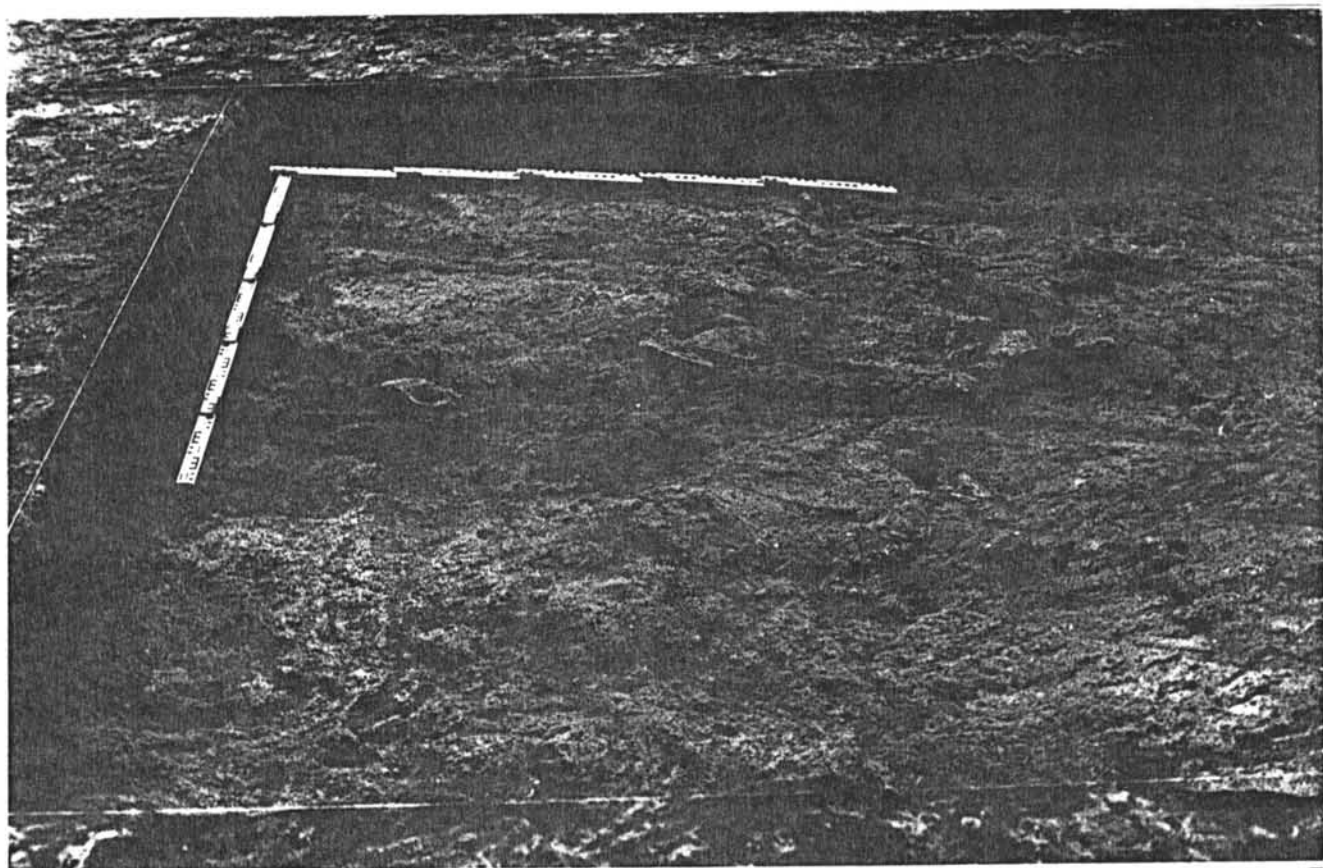
2

3

4

5